

"Viva Italia"

Koloseum

- **Koloseum**, właściwie **amfiteatr Flawiuszów** – amfiteatr w Rzymie, wzniesiony w latach 70-72 do 80 n.e.
- Jest to duża, eliptyczna budowla o długości 188 m i szerokości 156 m, obwodzie 524 m, wysokości 48,5 m, z pojemną widownią, która mogła pomieścić od 45 do 50 tysięcy widzów ; z galeriami komunikacyjnymi oraz areną z systemem podziemnych korytarzy. Odbywały się w nim m.in. walki gladiatorów, naumachie, polowania na dzikie zwierzęta. Tradycja mówi, iż w Koloseum mordowano chrześcijan, co upamiętniono krzyżem wewnątrz budowli. W 445 zostało poważnie uszkodzone przez trzęsienie ziemi.
- W 528 odbyły się tu ostatnie igrzyska.
- 7 lipca 2007 obiekt został ogłoszony jednym z siedmiu nowych cudów świata.

Krzywa Wieża w Pizie

- **Krzywa Wieża w Pizie** – jedna z najbardziej znanych budowli świata, symbol miasta Pizy. W istocie jest dzwonnica katedralną. Wkrótce po rozpoczęciu budowy w 1174 wieża zaczęła odchylać się od pionu, co próbowano korygować w czasie budowy. Wieżę budowano w 3 etapach. Cała budowa trwała 199 lat. Mimo niebezpieczeństwa, jeszcze w 1350 dodano ostatnie piętro, w którym umieszczono dzwony. Wieża jest zbudowana z białego marmuru, liczy osiem kondygnacji. Została zaprojektowana przez Guglielmo i Bonanno Pisano.
- W kwietniu 2011, po 20 latach zakończono prace konserwatorskie w Krzywej Wieży. Zespół profesora Michele Jamiołkowskiego dał Krzywej Wieży gwarancję na 300 lat.

Bazylika Świętego Piotra

- Rzymskokatolicka bazylika na Wzgórzu Watykańskim, zbudowana w latach 1506–1626.
- Bazylika św. Piotra to druga, co do wielkości, świątynia na świecie. Bazylika ma długość 187 m, a w najszerszym miejscu osiąga 140 m, natomiast najwyższy punkt wynosi 136,57 m. W całej świątyni jest aż 45 ołtarzy i może ona pomieścić ok. 20 tys. osób!
- Wygląd bazyliki zawdzięczamy wspaniałym artystom takim jak: Bramant, Rafael, Peruzzi, konstruktor głównej kopuły Michał Anioł, a także Giacomo della Porta i Bernini.
- Po prawej stronie w pobliżu konfesji znajduje się potężna figura św. Piotra - jej stopy wycalowane są przez miliony ust. W prawej nawie znajduje się słynna Pieta, rzeźba Michała Anioła, jedyne dzieło noszące jego podpis.
- Na pewno warto zajrzeć do podziemi bazyliki, gdzie znajdziecie grób Św. Piotra i Jana Pawła II.
- Po wyjściu z bazyliki, naszym oczom ukazuje się widok na Plac, a z kopuły roztacza się widok na Wieczne Miasto – Rzym.

Katedra Narodzin św. Marii w Mediolanie

- Gotycka marmurowa katedra, jedna z najbardziej znanych budowli we Włoszech i w Europie. Należy do największych kościołów na świecie. Również witraże w chórze katedry, należą do największych na świecie.
- Rozpoczęcie budowy katedry Duomo miało miejsce w 1386 roku z inicjatywy arcybiskupa Antonia da Saluzzo. Jednak ostateczne zakończenie prac nad katedrą w Mediolanie nastąpiło dopiero w 1965 roku, kiedy powstała jedna z bram kościoła. W ciągu 600 lat w budowę katedry w Mediolanie zaangażowanych było ponad 100 architektów i inżynierów.
- 26 maja 1805 roku Napoleon został tutaj koronowany na króla Włoch.
- Reprezentacyjny plac katedralny powstał w latach 1865–1873. Dach katedry, ozdobiony 135 sterczynami, rzeźbami i gargulcami, dostępny jest dla turystów (schody lub winda). Widać z niego panoramę miasta, a przy dobrej widoczności Alpy.

Forum Romanum

- **Forum Romanum** - dosłownie "rynek rzymski" - to plac w starożytnym Rzymie, u stóp Kapitolu i Palatynu. Przez cały okres republiki było centrum życia religijno politycznego, a zarazem i ekonomicznego.
- Forum Romanum był kiedyś bagnistą doliną, cyklicznie zalewaną przez wody Tybru. Po osuszeniu tego miejsca przez Etrusków, założono tam plac targowy. Wraz z rozwojem miasta, plac stał się reprezentacyjnym miejscem, przy którym wzniesiono wiele świątyń, bazylik oraz pomników.
- Inicjatorem wybudowania forum był Tarkwiniusz Pyszny. Jedną z pierwszych historycznie pewnych budowli jest świątynia Saturna.
- Po upadku Cesarstwa Rzymskiego głównie w roku 410, Forum Romanum zostało opuszczone, a wiele budynków i pomników zostało zniszczonych, splądrowanych lub użytych w innych częściach miasta, m.in. w murach Watykanu oraz wielu rzymskich kościołów.

Fontanna di Trevi

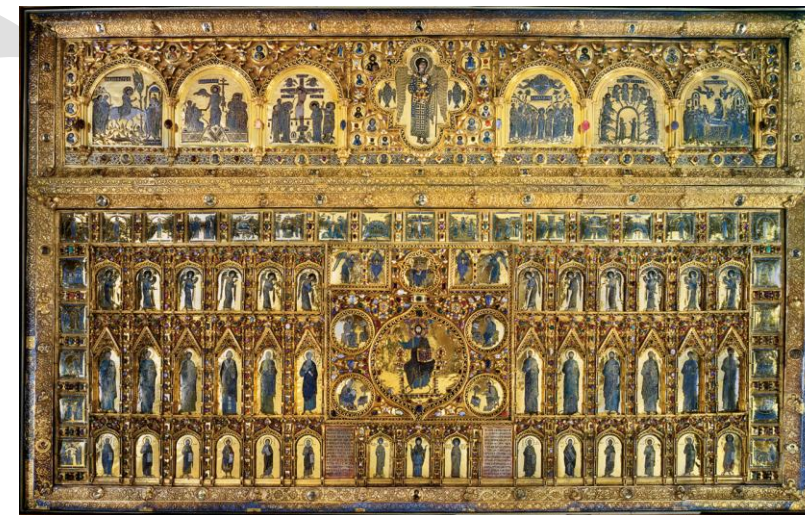
- Fontanna di Trevi to jedna z najpiękniejszych budowli wodnych Rzymu. Została zaprojektowana w 1732 roku przez włoskiego architekta Salvi Nicolo na zlecenie papieża Klemensa XII. Prace nad jej budową trwały kilkadziesiąt lat.
- Fontannę zasila woda, która doprowadzana jest do niej akweduktem Aqua Virgo, zbudowanym w 19 r. p.n.e. na polecenie Marka Agrypy, a odrestaurowanym w XV wieku. Akwedukt dostarcza wodę ze źródeł Salone Springs, znajdujących się około 21 kilometrów od miasta.
- Centralną postacią jest Okeanos (wysokość 5,8 metra) i dwa trytony prowadzące hippokampy, mityczne hybrydy konia i ryby. Cztery statuy umieszczone na balustradzie symbolizują cztery pory roku, a w sąsiednich niszach znajdują się kobiece postaci będące alegoriami Zdrowia i Obfitości.
- Legenda głosi, że moneta wrzucona do fontanny zapewni powrót do Rzymu. Każdego dnia z Fontanny di Trevi pracownicy rzymskiego zakładu komunalnego wyławiają średnio 3000 Euro, wrzucanych w postaci monet przez turystów, koniecznie prawą ręką przez lewe ramię. Pieniądze wyławiane przez władze miasta przeznaczone są na utrzymanie zabytków oraz na potrzeby biednych w Rzymie.

Bazylika św. Marka w Wenecji

- **Bazylika św. Marka** (wł. *San Marco*) zbudowana została w Wenecji przy placu św. Marka dla pochowania relikwii św. Marka.
- W latach 1063-1094 została wzniesiona obecna świątynia wzorowana na kościele Świętych Apostołów w Konstantynopolu.
- Fasada bazyliki jest złożona z dwóch poziomów arkad. Na niższym poziomie można zobaczyć pięć portali z półkolistymi tympanonami ozdobionymi odbudowanymi w baroku mozaikami. Jedynie pierwszy tympanon z lewej strony posiada mozaikę z roku 1270, która przedstawia ówczesny wygląd bazyliki. Ponad arkadą położoną nad głównym wejściem można zauważyć cztery brązowe figury koni, które zdobią środkową część dostępnej dla turystów galerii. Nad bazyliką góruje pomnik patrona a poniżej znajduje się symbol Wenecji – lew św. Marka.
- Jej wnętrze jest prawdziwym muzeum najświetniejszych dzieł sztuki bizantyjskiej.
- Za głównym ołtarzem znajduje się cenny zabytek jubilerskiej sztuki bizantyjskiej **Złoty Ołtarz** (*Pala d'Oro*).

Kaplica Sykstyńska

- **Kaplica Sykstyńska** – papieska kaplica w Pałacu Watykańskim. Budowana w latach 1475–1483 z fundacji papieża Sykstusa IV (stąd jej nazwa).
- Kaplica Sykstyńska od początku była przeznaczona na ważniejsze uroczystości kościelne. Dawniej często odprawiano w niej msze św. Odbывa się tutaj konklawe, czyli wybór nowego papieża. Specjalny piec wstawiany na czas wyborów ma wyprowadzony ponad dach komin. Kolor wydobywającego dymu informuje zgromadzonych na Placu Świętego Piotra o wynikach głosowania: czarny – nie udało się jeszcze wybrać nowego papieża, biały – decyzja o wyborze została podjęta.
- Ściany i sklepienie Kaplicy zdobią freski. Najstarsze umieszczone są na podłużnych ścianach. Zostały wykonane w latach 1481–1483 przez artystów z Toskanii i Umbrii. Często określane są nazwą „Stara Sykstyna”, dla odróżnienia od fresków namalowanych przez Michała Anioła, nazywanych „Nową Sykstyną”. Ścianę po lewej stronie zdobi 6 scen ze Starego Testamentu, a po prawej umieszczono 6 scen z Nowego Testamentu. Na ścianie na wprost wejścia Michał Anioł namalował fresk „Sąd Ostateczny”.

Amfiteatr w Weronie

- **Amfiteatr w Weronie**, popularnie zwany **Areną** – starożytny rzymski amfiteatr znajdujący się we włoskiej Weronie, trzeci co do wielkości po Koloseum i amfiteatrze w Kapui.
- Budowla została wzniesiona w I wieku n.e. Początkowo leżała na zewnątrz murów miejskich. Na arenie amfiteatru odbywały się walki gladiatorów oraz walki z dzikimi zwierzętami. Szacuje się, że widownia mogła pomieścić w starożytności do 30 tysięcy osób. Struktura nośna wykonana została z betonu i kamieni, natomiast zewnętrzną stronę murów wyłożono cegłą i miejscowym różowawym wapieniem. Podobnie jak wiele innych budowli rzymskich, amfiteatr był po upadku cesarstwa traktowany jako źródło budulca, już w okresie renesansu podjęto jednak pierwsze starania o zabezpieczenie i konserwację zabytku.
- W 1913 roku, dla uczczenia setnej rocznicy urodzin Giuseppe Verdiego, w amfiteatrze wystawiona została *Aida*. Odtąd aż do dziś budowla pełni funkcję stałej sceny dla rozmaitych koncertów. Współcześnie na widowni może zmieścić się 15 tysięcy osób.

Pompeje

- **Pompeje**, dawniej **Pompeja** (łac. *Pompeii*, wł. *Pompei*) – miasto w regionie dzisiejszej Kampanii we Włoszech zniszczone w czasach cesarstwa rzymskiego przez erupcję Wezuwiusza w dniu 24 sierpnia lub 24 października 79 roku. Popiół wulkaniczny utrwalił budowle, przedmioty oraz niektóre ciała ludzi i zwierząt, co daje wgląd w życie starożytnego rzymskiego miasta średniej wielkości.
- Wezuwiusz unicestwił także dwa inne miasta: Herkulanum i Stabie.
- Pompeje były bardzo bogatym i dobrze rozwiniętym miastem. Kwitł handel, rozwijała się gospodarka, kultura i sztuka. Źródła historyczne podają, że mieszkało w nich około 20 tysięcy osób. Początki miasta sięgają już VII wieku p.n.e. Miasto otaczały 3. kilometrowe mury obronne.
- Pompeje miały własny system kanalizacyjny, a wodę do łaźni i domów zamożnych mieszkańców dostarczano akweduktem.
- Życie miasta skupiało się na głównym placu Forum. Na Forum można zobaczyć dobrze zachowane dzbany, garnki i inne rzeczy mieszkańców Pompejów, a także odlewy ich gipsowych ciał.
- Amfiteatr - najstarszy zachowany amfiteatr na świecie wybudowany z kamienia (wcześniej teatry budowane były z drewna). Imponuje swoją architekturą oraz wielkością, bowiem mógł pomieścić aż 20 000 widzów.

Katedra Santa Maria del Fiore

- Kościół katedralny pod wezwaniem Santa Maria del Fiore (Matki Bożej Kwietnej) ma dla mieszkańców Florencji szczególne znaczenie. Pod obecną gotycko-renesansową bryłą, której fasada (od strony placu katedralnego) została ukończona dopiero w XIX wieku, znajdują się pozostałości pierwszej chrześcijańskiej katedry dedykowanej św. Reparacie.
- Wykonanie tego dzieła Cech Sztuk zlecił Arnolfowi di Cambio w 1294 r. Prace pod jego kierunkiem rozpoczęto 8 września 1296 wznosząc nową świątynię wokół istniejącego kościoła, w którym sprawowano liturgię aż do 1375 r.
- Prace trwały do 1887 i tym samym ukończono budowaną z przerwami przez blisko 600 lat katedrę Santa Maria del Fiore.
- Wrażenie robią rozmiary katedry. Ma ona długość 153 m, szerokość 38 m i wysokość 90 m. We wnętrzu warto zobaczyć freski, obrazy i witraże. Na szczególną uwagę zasługują malowidła na kopule katedry. Przedstawiają one scenę Sądu Ostatecznego.
- Kopuła katedry została zbudowana na planie ośmiokąta o rozpiętości 45,4 m. Jej wysokość to 70 m. Ze względu na nietypowy kształt, nie jest to de facto kopuła, a sklepienie na planie ośmioboku, ale i tak nazywana jest w ten sposób. Na szczycie kopuły zbudowano taras widokowy.

Castel dell'Ovo – Zamek Jajeczny

- **Castel dell'Ovo** – średniowieczny zamek znajdujący się w Neapolu.
- Wybudowany w XII w. przez Normanów i miał służyć jako rezydencja dynastii Hohenstaufów.
- Zamek ma kształt prostokąta, jego wymiary to w przybliżeniu 200 na 45 metrów. Ma również wysoki okrągły bastion, który wznosi się nad groblą.
- Legenda głosi, że w fundamentach znajduje się magiczne jajo w którego posiadaniu za życia był rzymski poeta Wergiliusz. Jeżeli by pękło, nad miastem zawisłoby widmo jakiejś katastrofy . Rzeczywistość jest oczywiście na pewno bardziej prozaiczna, ale też niepewna – nazwa może pochodzić od kształtu wyspy lub od niemieckiego słowa Loewe (czyli lew).

Kompozytor Niccolò Paganini

- **Niccolò Paganini** (ur. 27 października 1782 w Genui, zm. 27 maja 1840 w Nicei) – włoski skrzypek, altowiolista, gitarzysta, wirtuoz i kompozytor. Już jako dziecko występował publicznie. Wściekłość, z jaką grał, w połączeniu z jego wydłużonymi palcami i niezwykle elastycznością, dała mu tajemniczą, niemal mityczną reputację.
- Był niezwykle cenionym we Włoszech oraz całej Europie skrzypkiem. Paganini był bardzo utalentowany muzycznie i szybko zaczął występować przed publicznością, wzbudzając zachwyt.
- W 1795 r. napisał jeden ze swych pierwszych utworów — *La Carmagnole*, wariacje na skrzypce i gitarę na temat francuskiej pieśni rewolucyjnej. W Bolonii spotkał Gioacchino Rossiniego, co rozpoczęło długą przyjaźń obu twórców.

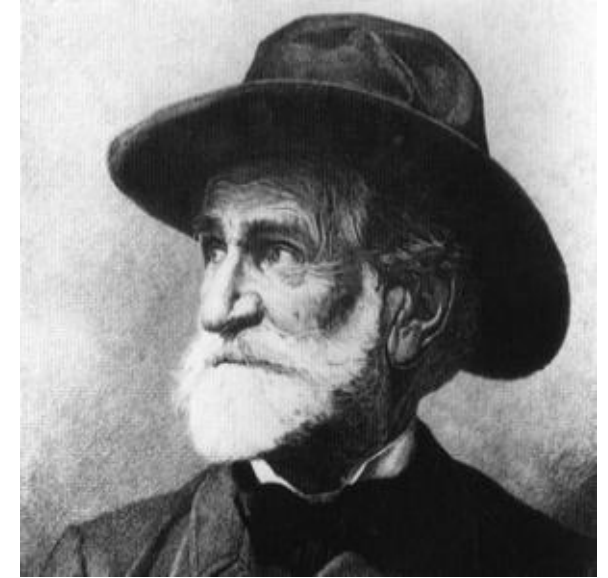
© THE PRINT COLLECTOR
HZZ.1148019 - agefotostock

Giuseppe Verdi

- Włoski kompozytor żyjący w XIX wieku. Jeden z ważniejszych twórców operowych w historii muzyki.
- Giuseppe urodził się 10 listopada 1813 r. w Le Roncole k. Busseto w biednej rodzinie kupieckiej. Rodzina była bardzo muzykalna, mimo braku wykształcenia w tej dziedzinie. Ojciec, widząc jego talent muzyczny zaprowadził go do miejscowego organisty, gdzie pobierał pierwsze lekcje muzyki. Mając 18 lat Verdi starał dostać się do konserwatorium muzycznego w Mediolanie, jednak jego kandydatura została odrzucona ze względu na wiek i nieodpowiednią technikę gry. Dalszą naukę podjął więc prywatnie.
- Jego pierwsze opery, wystawione w Mediolanie: *Oberto, Conte di San Bonifacio* (1839) i *Un giorno di regno* (1840), miały mierne powodzenie; przełomem było wystawienie 1842 *Nabuchodonozora* (włoskie *Nabucco*), ze słynnym, śpiewanym unisono chórem *Va pensiero*, który stał się wkrótce hymnem narodowym jednoczących się Włochów; kolejne dzieła Verdiego: *Lombardczycy* (Mediolan 1843), *Ernani* (Wenecja 1844), *I due Foscari* (Rzym 1844), *Macbeth* (Florencja 1847), *Luisa Miller* (Neapol 1849). Kolejne 3 opery: *Rigoletto* (Wenecja 1851, wg dramatu V. Hugo *Le roi s'amuse*), *Trubadur* (*Il trovatore*, Rzym 1853) i *Traviata* (Wenecja 1853, wg *Damy kameliowej* A. Dumasa syna) przysporzyły kompozytorowi sławy międzynarodowej.
- Na zamówienie kedywa egipskiego powstała *Aida* (wg libretta A. Ghislanzoni), wystawiona 1871 w Kairze, w związku z otwarciem Kanału Sueskiego.

Gioacchino Rossini

- Gioacchino Antonio Rossini przyszedł na świat 29 lutego 1792 r. we włoskim Pesaro. Jego rodzina była bardzo muzykalna: ojciec Giuseppe grał na trąbce, a matka Anna była dobrą śpiewaczką. W wieku 15 lat wstąpił do bolońskiego liceum o profilu muzycznym, w którym uczył się kompozycji. Gdy w 1810 r. pojawiła się możliwość wystawienia jego utworu w Wenecji, rzucił szkołę i szybko skomponował operę (*Weksel małżeński; La cambiale di Matrimonio*), od której zaczęła się jego oszałamiająca kariera.
- W lutym 1816 r. w Rzymie odbyła się premiera jednego z najwspanialszych arcydzieł opery buffa, jakim jest napisany w 22 dni *Cyrulik sewilski (Il barbiere di Siviglia)*. Następne lata zaowocowały kolejnymi arcydziełami operowymi: *Otello* (1816), *Kopciuszek (La Cenerentola, 1817)*, *Sroka złodziejka (La gazza ladra, 1817)*, *Mojżesz w Egipcie (Mosè in Egitto, 1818)*, *Hrabia Ory (Le comte Ory, 1828)* i *Wilhelm Tell* (1829).
- W pełni sławy i możliwości twórczych — w wieku 38 lat był autorem 38 oper! — postanowił zaprzestać komponowania oper i trzymał się tego postanowienia przez kolejnych 40 lat.
- W ostatnim okresie twórczości Rossiniego powstało jednak kilka pereł historii muzyki: *Stabat Mater* (1841), *Mała msza uroczysta (Petite Messe Solennelle, 1863)* opisana przez niego samego jako *ostatni z moich grzechów starości*.

Antonio Vivaldi

- Antonio Lucio Vivaldi urodził się 4 marca 1678 roku w Wenecji, zmarł 28 lipca 1741 roku w Wiedniu. To jeden z najwybitniejszych skrzypków i kompozytorów, włoskiego pochodzenia. Jego ojciec grał na skrzypcach i uczył syna gry właśnie na tym instrumencie. Vivaldi, gdy skończył 25 lat, uzyskał święcenia kapłańskie. Wkrótce rozpoczął pracę nauczyciela gry na skrzypcach. Lekcje udzielał w lokalnym sierocińcu dla dziewczynek, Ospedale della Pietà. Z tym ośrodkiem związany był do końca życia.
- Pierwszy utwór Vivaldi skomponował w 1705 roku. Od 1718 roku pracował jako dyrygent na dworze księcia Filipa. Do Wenecji wrócił w 1727 roku i wówczas powstało jego najśłynniejsze dzieło „Il cimento dell’armonia e dell’inventione”, w którym znalazł się zbiór pt. „Cztery pory roku”. W latach trzydziestych podróżował po Europie i pracował jako dyrygent. Zmarł nagle na nieznaną chorobę w 1741 roku, podczas pobytu w Wiedniu. Znanych jest 859 kompozycji muzycznych, jakie stworzył Antonio Vivaldi.

Giacomo Puccini

- Giacomo Puccini (1858-1924) — włoski kompozytor. Pochodził z rodziny o tradycjach muzycznych. Był wnukiem kompozytora i dyrygenta, Domenica Pucciniego. Po śmierci ojca wychowaniem i edukacją chłopca zajął się wuj, dzięki któremu mały Giacomo rozpoczął naukę w Instytucie Muzycznym w rodzinnej Lukce. W latach 1880-1883 Puccini studiował w konserwatorium w Mediolanie.
- Najbardziej znanymi dziełami Pucciniego są *La bohème* (1896), *Tosca* (1900), *Madama Butterfly* (1904) i *Turandot* (1924).
- Jego imieniem został nazwany jeden z kraterów Merkurego.

Rafael Santi

- **Rafael Santi** - renesansowy malarz i architekt, jeden z wielkiej trójki włoskiego Renesansu, obok Leonarda da Vinci i Michała Anioła.
- Rafael urodził się w 1483 roku w Urbino, zmarł 6 kwietnia 1520 w Rzymie. Ojciec Santiago również był malarzem i to on był pierwszym nauczycielem syna.
- W 1508 roku papież Juliusz II zatrudnił artystę do wykonania dekoracji wnętrz w Watykanie. Freski, które malarz stworzył w Sali della Segnatura, należą do jego najbardziej znanych dzieł. W kolejnych latach Santi zajmował się pracami nad bazyliką św. Piotra, a także konserwacją antycznych zabytków w Rzymie. Malował też portrety oraz obrazy ołtarzowe m.in. stworzył *Madonnę Sykstyńską* (1513-14, Galeria Starych Mistrzów, Drezno).
- Jako architekt Santi pozostawił po sobie wiele sławnych budowli, jak na przykład kościół św. Eligiusza w Wiecznym Mieście czy Pałac Pandolfinich we Florencji.
- Rafael zmarł młodo. Miał jedynie 37 lat. Przyczyną śmierci była febra.

Leonardo da Vinci

- **Leonardo da Vinci**(ur. 15 kwietnia 1452 w Anchiano, zm. 2 maja 1519 w Clos Lucé) – włoski renesansowy malarz, rzeźbiarz, architekt, inżynier, a także odkrywca, matematyk, anatom, wynalazca, geolog, filozof, muzyk, pisarz. Dwie z jego prac, *Mona Lisa* i *Ostatnia Wieczerza*, zajmują czołowe miejsca na listach najświetniejszych, najczęściej imitowanych i wspominanych portretów i dzieł malarstwa.
- Jako inżynier, Leonardo tworzył projekty wyprzedzające jego czas, opracowując koncepcje śmigłowca, czołgu, wykorzystania podstaw tektoniki płyt, podwójnego poszycia burt statku i wiele innych innowacji.

Michał Anioł

- **Michał Anioł** (wł. *Michelangelo*), właśc. **Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni** (ur. 6 marca 1475 w Caprese, zm. 18 lutego 1564 w Rzymie) – włoski rzeźbiarz, malarz, poeta i architekt epoki odrodzenia.
- Przebywając w Rzymie Michał Anioł wykonał jedno ze swoich najważniejszych dzieł, mianowicie „Pietę Watykańską”, która do dziś widnieje w Bazylice św. Piotra. W 1501 r. wyrzeźbił swojego „Dawida”. Na przestrzeni lat 1508 – 1512 Michał Anioł pracował pochylając się nad freskami w rzymskiej Kaplicy Sykstyńskiej, czyli nad dziełem, które przedstawia historię ludzkości. Od 1534 do 1541 r. stworzył w tym samym miejscu swój jakże znany dziś „Sąd Ostateczny”. W 1547 r. Michał Anioł poprowadził działania budowlane związane z Bazyliką św. Piotra.
- Michelangelo Buonarroti uznawany jest po dziś dzień za jednego z najwybitniejszych artystów wszech czasów.

Źródła informacji

- <https://pl.wikipedia.org>
  - [Bazylika św. Piotra na Watykanie: zwiedzanie, historia, ciekawostki \(podrozeurope.eu\)](#)
  - [Katedra w Mediolanie \(Włochy\) - Duomo di Milano - kościół zbudowany przez 6 wieków \(budowle.pl\)](#)
  - [Forum Romanum « IMPERIUM ROMANUM](#)
  - [Fontanna Trevi w Rzymie](#)
  - [Sekrety Bazyliki św. Marka \(podsloncemitalii.pl\)](#)
  - [Arena di Verona, a rzymskie Koloseum - Włochy - przewodnik turystyczny \(wlochy.edu.pl\)](#)
  - [Pompeje \(stanowisko archeologiczne\) – Wikipedia, wolna encyklopedia](#)
  - [Katedra Santa Maria del Fiore – Wikipedia, wolna encyklopedia](#)
  - [Wyspa Megaride oraz Castel dell'Ovo czyli Zamek Jajeczny - przewodnik \(neapol.pl\)](#)
  - [Verdi Giuseppe \(1813-1901\) | Muzykoteka Szkolna](#)
  - [Paganini Niccolò \(1782-1840\) | Muzykoteka Szkolna](#)
  - [Gioacchino Rossini – Życiorysy.pl \(zyciorysy.pl\)](#)
  - [Vivaldi Antonio \(1678-1741\) | Muzykoteka Szkolna](#)
  - [Rafael Santi – Wikipedia, wolna encyklopedia](#)
  - [Michał Anioł – Wikipedia, wolna encyklopedia](#)
-
- **Prezentację przygotowała Sofia Berezowska z klasy 5a.**